

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 2106/2020
23.09.2021. године
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Слађане Накић Момировић, председника већа, Добриле Страјина и Марине Милановић, чланова већа, у парници тужиле АА из ..., чији је пуномоћник Павле Јуришић, адвокат из ..., против тужене „Piraeus bank“ АД из Београда, коју заступа Борис Богдановић, адвокат из ..., ради утврђења, одлучујући о ревизији тужиле изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 3028/17 од 01.06.2017. године, у седници већа одржаној дана 23.09.2021. године донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДАЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Београду Гж 3028/17 од 01.06.2017. године и пресуда Вишег суда у Београду П 1253/15 од 20.10.2016. године, у делу којим је одбијен тужбени захтев за утврђење ништавости уговора и одлуке о трошковима поступка и предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење, у укинутом делу.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П 1253/15 од 20.10.2016. године, ставом првим изреке, делимично је усвојен тужбени захтев и утврђено да је апсолутно ништава одредба Уговора о стамбеном кредиту број ... закљученог између странака дана 03.06.2008. године и то члана 3. став 3. тачка 4. којим је предвиђено да Банка задржава право промене уговорене (промењиве) каматне стопе у зависности од промене основне каматне стопе према пословној политици банке и члана 5 став 2. којим је предвиђено да у случају доцње односно неизмирења било које обавезе Банци о року, Банка ће обрачунавати затезну камату по стопи која је утврђена важећом пословном политиком Банке и то од датума доспећа до датума потпуног измирења доспелих, а неизмирених обавеза. Ставом другим изреке, одбијен је тужбени захтев у преосталом делу, којим је тражено да се утврди да је Уговор о стамбеном кредиту број ... закључен између странака дана 03.06.2008. године апсолутно ништав, осим одредаба наведених у ставу првом изреке. Ставом трећим изреке, одређено да свака странка сноси своје трошкове поступка. Ставом четвртим изреке, ослобођена је тужилца плаћања судских такси.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 3028/17 од 01.06.2017. године, ставом првима изреке, одбијене су жалбе тужиле и тужене и првостепена пресуда је потврђена. Ставом другим изреке, одбијен је захтев тужиле за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену у делу којим се одбија жалба тужиље, благовремено је изјавила ревизију тужиља, због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужена је поднела одговор на ревизију.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у оспореном делу на основу члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11, 55/14, 87/18 и 18/20) и налази да је ревизија основана.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиља је као корисник кредита са туженом Банком, као даваоцем кредита закључила Уговор о стамбеном кредиту број ... дана 03.06.2008. године, којим је Банка одобрила тужиљи као кориснику кредита износ од 84.219,35 CHF у динарској противвредности по куповном курсу Банке на дан пуштања кредита у течај, а тужиља се обавезала да кредит врати у року од 234 месеца, исплаћујући месечне ануитете, као и камату по променљивој каматној стопи од 6,9% на годишњем нивоу на дан закључења уговора. У члану 3. под називом „Камата“ уговорено је да Банка задржава право измене каматне стопе у складу са пословном политиком Банке. У члану 4. под називом „Отплата кредита“ уговорено је да су месечни ануитети једнаки и дефинисани Ануитеним планом који представља саставни део тог уговора (тачка 1.), као и да се уплаћују у динарима, а висина ануитета утврђује према продајном курсу Банке за CHF на дан уплате (тачка 2.). У члану 5. ставу 2. уговорено је да у случају доцње, односно неизмирења било које обавезе према Банци о року, Банка ће обрачиавати законску камату по стопи која је утврђена важећом пословном политиком Банке, од доспећа до потпуног измирења. Као солидарни дужник наведени уговор је потписао тадашњи супруг тужиље. Тужиља је закључила предметни уговор о кредиту јер је валута била стабилна, камата повољна и у Банци јој нико није предочио никакав ризик.

На утврђено чињенично стање непобијаним делом другостепене пресуде утврђена је делимична ништавост уговора о стамбеном кредиту у односу на примену променљиве каматне стопе. У преосталом делу одбијен је захтев за утврђење ништавости стамбеног кредита у целости оценом да ништаве одредбе не утичу на опстанак и правно дејство уговора, јер нису испуњени законски услови из члана 105. став 1. Закона о облигационим односима.

По оцени Врховног касационог суда побијана одлука у оспореном делу је заснована на погрешној примени материјалног права, услед чега чињенично стање није у потпуности утврђено.

Тужиља је у току поступка оспорила пуноважност стамбеног кредита у целости истичући да је уговор закључен противно основним начелима облигационог права, да је изостала сагласност воља за закључење уговора са валутном клаузулом имајући у виду да су током отплате кредита наступиле околности и догађаји који су утицали на поваћање раста курса валуте у којој је уговорена отплата кредита.

По оцени Врховног касационог суда нижестепени судови нису правилно и у потпуности оценили све околности од утицаја на то да ли су уговорне одредбе о стамбеном кредиту јасне и разумљиве, те да ли подлежу или не оцени непоштености, да ли је корисник кредита информисан о пословним ризицима и последицама

закључења уговора са валутном клаузулом везивања висине обавезе за швајцарски франак, те да ли постоји очигледна несразмерна разлика између обавезе коју је тужилца преузела по уговору о кредиту и динарског износа који је тужилци исплаћен од стране банке 2008. године, без обзира што је другостепени суд утврдио ништавост уговорних одредба којима је регулисана променљива каматна стопа.

Код неспорне чињенице да је од закључења уговора 2008. године до подношења тужбе 2015. године дошло до значајног раста курса швајцарског франка у односу на валуту евро и динар изостала је оцена разлога ништавости уговора, које суд има обавезу да цени и по службеној дужности.

Валутна клаузула, сагласно члану 34. став 8. Закона о девизном пословању и чл. 395. Закона о облигационим односима представља дозвољен правни посао уговарања у девизама у Републици Србији с тим што се плаћање врши у динарима по курсу валуте вредновања у тренутку испуњења обавеза. Валутна клаузула се може правно ваљано уговорити у циљу очувања једнакости узајамних давања.

Међутим, ништава је одредба уговора о кредиту о индексирању динарског дуга применом курса швајцарског франка (CHF) која није утемељена у поузданом писаном доказу да је банка пласирана динарска средства прибавила посредством сопственог задужења у тој валути и да је пре закључења уговора кориснику кредита доставила потпуну писану информацију о свим пословним ризицима и економско финансијским последицама које ће настати применом такве клаузуле. Основна функција уговарања валутне клаузуле се исказује у очувању еквивалентности узајамних давања - једнакој тржишној вредности пласираних кредитних средстава у односу на враћени износ динарског дуга. Валутна клаузула није и не може да буде правни основ богаћења даваоца кредита – банке на штету корисника кредита, стицања несразмерне имовинске користи у односу на реалну тржишну вредност плаћеног динарског износа кредитних средстава. Валутна клаузула се може уговорити и преваљивањем валутног ризика на корисника кредита када се банка, давалац кредита на међународном тржишту задужила у одређеној страни валути и преузела обавезу да враћање примењеног износа по том основу реализује у истој валути и тако прибављена девизна средства непосредно уступи потенцијалним корисницима кредита, сагласно члану 25. Закона о девизном пословању али је у том случају банка дужна да корисника кредита у писаној форми обавести на њему разумљив начин о основу примењеног курса валуте и економским последицама ризика који прихвата уговарањем такве клаузуле.

Осим тога банка је дужна да корисника кредита писано упозори на могући раст курса CHF, а који би банка као финансијска организација могла и морала да предвиди и да о томе упозна корисника кредита пре закључења уговора, што је у складу са одредбама члана 12, 13, 14, 15. и 16. Закона о облигационим односима. Обавеза банке да поштено поступа и упозори корисника кредита на стварни ризик и економске последице, а које таква клаузула производи, произилази из одредби Закона о заштити потрошача и Закона о заштити корисника финансијских услуга.

Према правном схватању које је усвојено на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда од 02.04.2019. године, уговор о кредиту производи правно дејство и након утврђења ништавости клаузуле о индексацији дуга применом курса CHF. У том случају, уговор ће се извршити конверзијом уз очување једнакости узајамних давања – тржишне вредности датог кредита утврђене на основу званичног

средњег курса евра на дан закључења уговора и исплату камате у висини одређеној уговорима о кредиту исте врсте и трајања, закљученим са валутном клаузулом у еврима између истог даваоца кредита и корисника кредита чије се дуговања утврђује применом званичног средњег курса евра.

Како је утврђење и оцена указаних околности за сада изостала, и тиме није поуздано утврђено постојање неспорне воље тужиље као корисника кредита за преузимање валутног ризика применом курса швајцарског франка, постојање законских услова за оцену пуноважности уговора у непоништену делу је остало спорно услед чега су нижестепене одлуке у том делу морале бити укинуте.

Одлука о трошковима поступка је укинута јер зависи од коначног исхода овог спора.

У поновном поступку првостепени суд ће отклонити указане неправилности, утврдити наведене одлучне чињенице, поново оценити садржину уговора о стамбеном кредиту и донети правилну и на закону засновану одлуку.

Са изнетих разлога одлучено је као у изреци решења на основу члана 416. став 2. Закона о парничном поступку.

**Председник већа – судија
Слађана Накић Момировић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић